

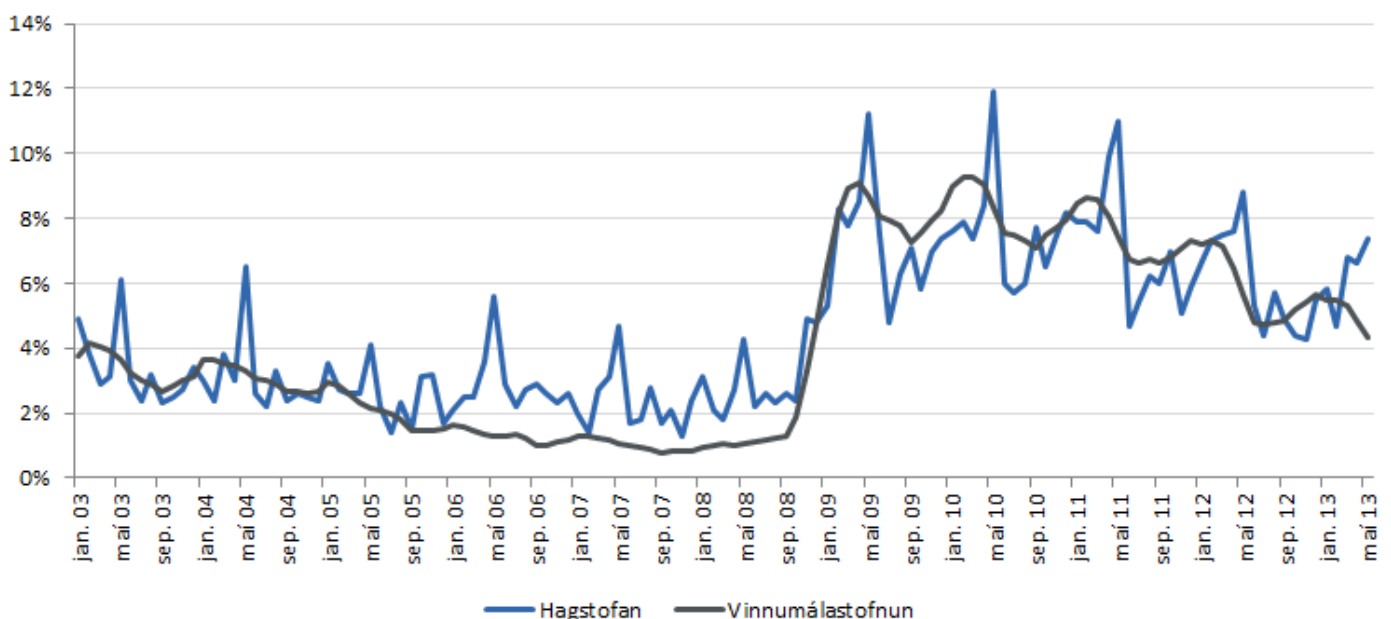
Markaðspunktur í dag:

- Beveridge kúrfan: Skilvirkni vinnumarkaðar að aukast á ný?

Beveridge kúrfan: Skilvirkni vinnumarkaðar að aukast á ný?

Þær hremmingar sem íslenskur vinnumarkaður hefur gengið í gegnum í kjölfar efnahagsþrenginga undanfarinna ára hafa sennilega ekki farið framhjá neinum. Atvinnuleysi hefur aukist talsvert, mælist nú þremur prósentustigum hærra en á sama tíma árið 2008, langtímaatvinnulausum hefur að sama skapi fjölgað, fjölda starfandi fækkað og meðalvinnutími styst.

Vinnumarkaðurinn hefur þó aðeins rétt úr kútnum og hægt og bítandi hefur dregið úr skráðu atvinnuleysi frá því að það náði hámarki árið 2010. Haldi umsvif í þjóðarbúskapnum áfram að aukast má gera ráð fyrir áframhaldandi lækkun atvinnuleysis sökum aukinnar vinnuafleiftirspurnar. Bæði vinnumarkaðskannanir Hagstofunnar og mælingar Vinnumálastofnunar á atvinnuleysi fyrir fyrstu mánuði ársins sýna jákvæða þróun á vinnumarkaði, en atvinnuleysi í maí hefur ekki verið lægra frá árinu 2008. Frá áramótum hafa mælingar Vinnumálastofnunar gefið upp töluvert lægri atvinnuleysistölu en kannanir Hagstofunnar benda til. Felst munurinn einna helst í breytingum á bótarétti. Þeir sem fullnýtt hafa bótarétt sinn en eru virkir í atvinnuleit koma ekki fram í mælingum Vinnumálastofnunar en ættu að teljast sem atvinnulausir í tölum Hagstofunnar. Af þeim sökum sýna tölur Hagstofunnar líklega réttari mynd af raunverulegri þróun atvinnuleysis í dag.

Atvinnuleysi

Heimild: Hagstofa Íslands, Vinnumálastofnun

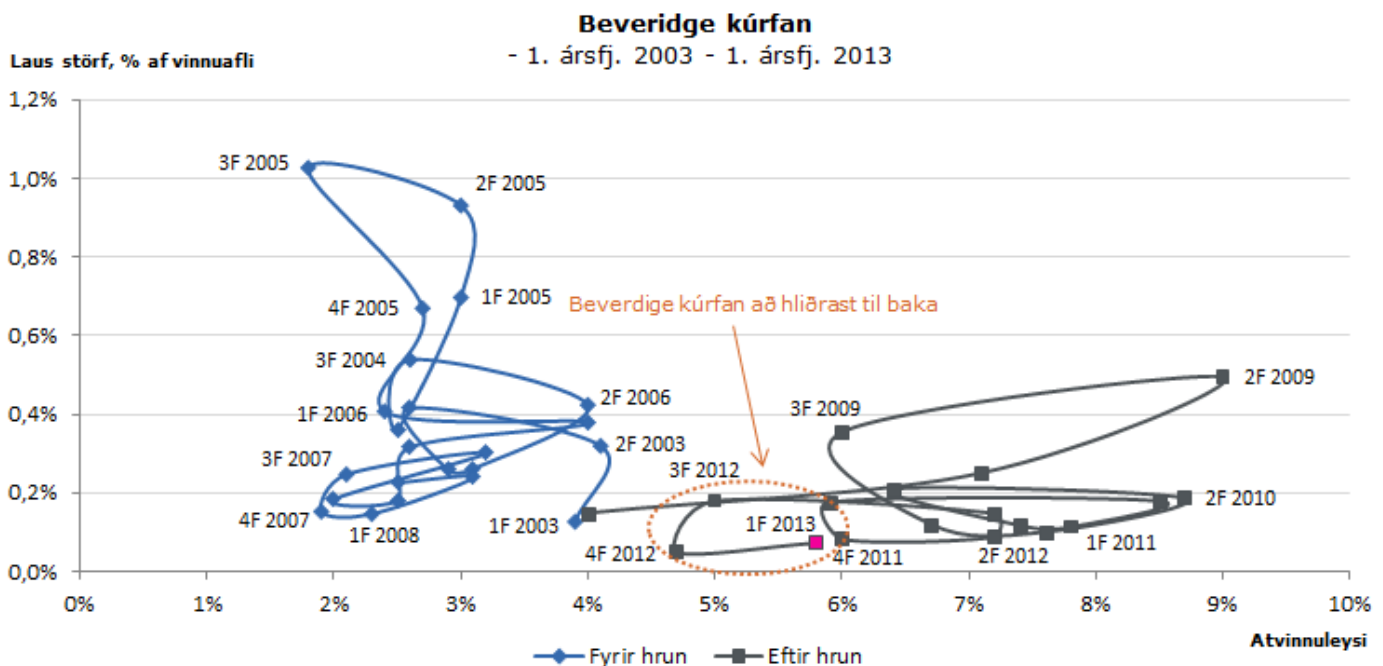
Íslenska Beveridge kúrfan

Sambandið á milli atvinnuleysis (framboð á vinnuafli) og fjölda lausra starfa (eftirspurn eftir vinnuafli),

sett fram með svokallaðri Beveridge kúrfu, getur gefið ágætar vísbendingar um þróun og virkni vinnumarkaðarinnar. Neikvætt samband er alla jafna á milli fjölda lausra starfa og atvinnuleysis, eða með öðrum orðum, þegar fjöldi lausra starfa er mikill, t.d. í uppsveiflu, þá er atvinnuleysi að jafnaði lítið og öfugt. Hliðrun kúrfunnar til hægri er yfirleitt túlkuð sem svo að dregið hafi úr skilvirkni vinnumarkaðar (e. *match efficiency*) þ.e.a.s. fleiri laus störf en áður þarf til að draga úr atvinnuleysi.

Á myndinni hér að neðan sést hvernig íslenska Beveridge kúrfan lítur út. Fyrir hrun hreyfðust atvinnuleysi og fjöldi lausra starfa (laus störf skráð hjá vinnumiðlun Vinnumálastofnunar) eftir nokkuð hefðbundinni, niðurhallandi kúrfu. Árið 2005 stingur í stúf hvað varðar fjölda lausra starfa en ástæðan felst að einhverju leyti í því að atvinnurekendur gátu ekki sótt um atvinnuleysi fyrir erlent vinnuafli fyrr en búið var að auglýsa störfin og sýna fram á að ekki væri hægt að manna þau með innlendu vinnuafli¹.

Svo virðist sem að íslenska Beveridge kúrfan hafi hliðrast til hægri strax í kjölfar efnahagshrunsins árið 2008. Eftir tímabundna fjölgun lausra starfa árið 2009 hefur kúrfan verið nánast lárétt, með stöðugan fjölda lausra starfa en töluvert meira atvinnuleysi en þekktist fyrir hrun. Breyting þessi á sambandinu á milli fjölda lausra starfa og atvinnuleysis hefur valdið hliðrun á kúrfunni og dregið úr skilvirkni íslensks vinnumarkaðar. Frá árinu 2010, þegar atvinnuleysi náði hámarki sínu, hefur Beveridge kúrfan smám saman skrúfast til baka og færist nú nær sínu upphaflega fari. Gefur það vísbendingar um að skilvirkni sé að aukast aftur á vinnumarkaði þar sem dregið hefur úr atvinnuleysi án þess að störfum hafi fjölgað að ráði.

Heimild: Hagstofa Íslands, Vinnumálastofnun

Beveridge kúrfur annarra landa

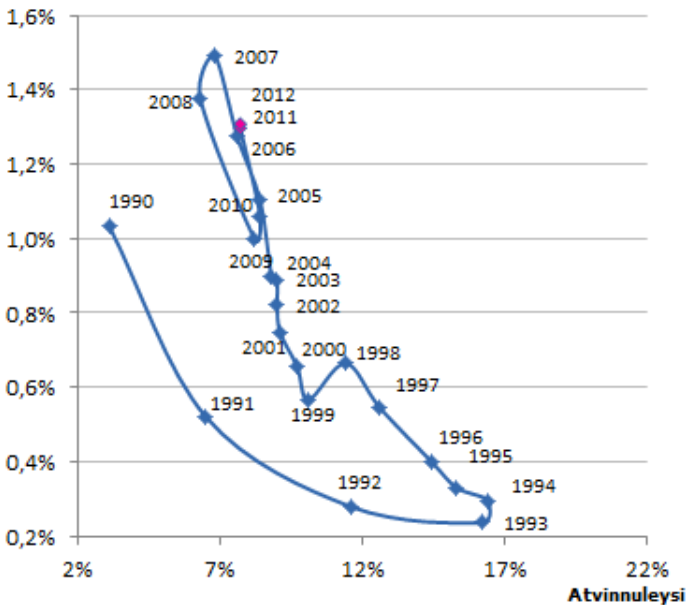
Ísland er ekki eitt á báti þegar kemur að hliðrun Beveridge kúrfunnar en margar nágrannarþjóðir okkar hafa horft upp á töluverðar breytingar á kúrfum sínum undanfarna tvo áratugi. Á myndinni hér að neðan ber að líta Beveridge kúrfur Finnlands og Svíþjóðar. Mun ítarlegri gögn eru fáanleg um vinnumarkaði þessara landa heldur en Íslands og er því hægt að sýna breytingu á Beveridge kúrfunni yfir lengri tíma. Vissulega er margt frábrugðið með þessum löndum sem getur stuðlað að breytingum á Beveridge kúrfunni, svo sem ólík formgerð vinnumarkaðar og efnahagsaðstæður í hverju landi, en til einföldunar er litið fram hjá þeim í þessum samanburði.

Hægt er að merkja greinilega hliðrun finnsku Beveridge kúrfunnar í kjölfar bankakreppunnar í Finnlandi í upphaf 10. áratugar síðustu aldar. Einstaklingum sem misstu vinnu sína í byggingar- eða iðnaðargeiranum reyndist erfitt að finna sér vinnu annars staðar, langtímaatvinnuleysi jókst og dró úr

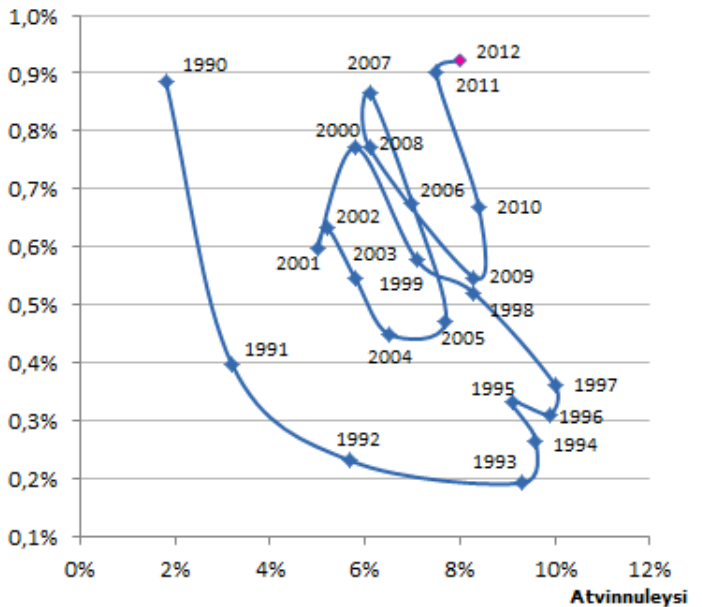
¹ Sjá Peningamál 2011/4.

skilvirkni vinnumarkaðar. Svo virðist sem efnahagsþrengingar síðustu ára hafi ekki haft áhrif á finnsku Beveridge kúrfuna en ekki er hægt að merkja mikla hliðrun á kúrfunni frá 1994, aðeins færslur eftir kúrfunni í takt við hagsveifluna. Sænska Beveridge kúrfan hefur ekki verið jafn stöðug og hin finnska og er hægt að greina nokkrar hliðranir, nú síðast frá árinu 2009. Bent hefur verið á að drifkrafturinn á bak við hliðrun sænsku kúrfunnar sé ekki vandkvæði við að samstillta þekkingu og störf, líkt og í Finnlandi, heldur reglubreytingar á vinnumarkaði, svo sem lenging bótatíma og lækkun atvinnuleysisbóta².

Laus störf, % af vinnuafli **Beveridge kúrfa Finnlands**

Laus störf, % af vinnuafli **Beveridge kúrfa Svíþjóðar**

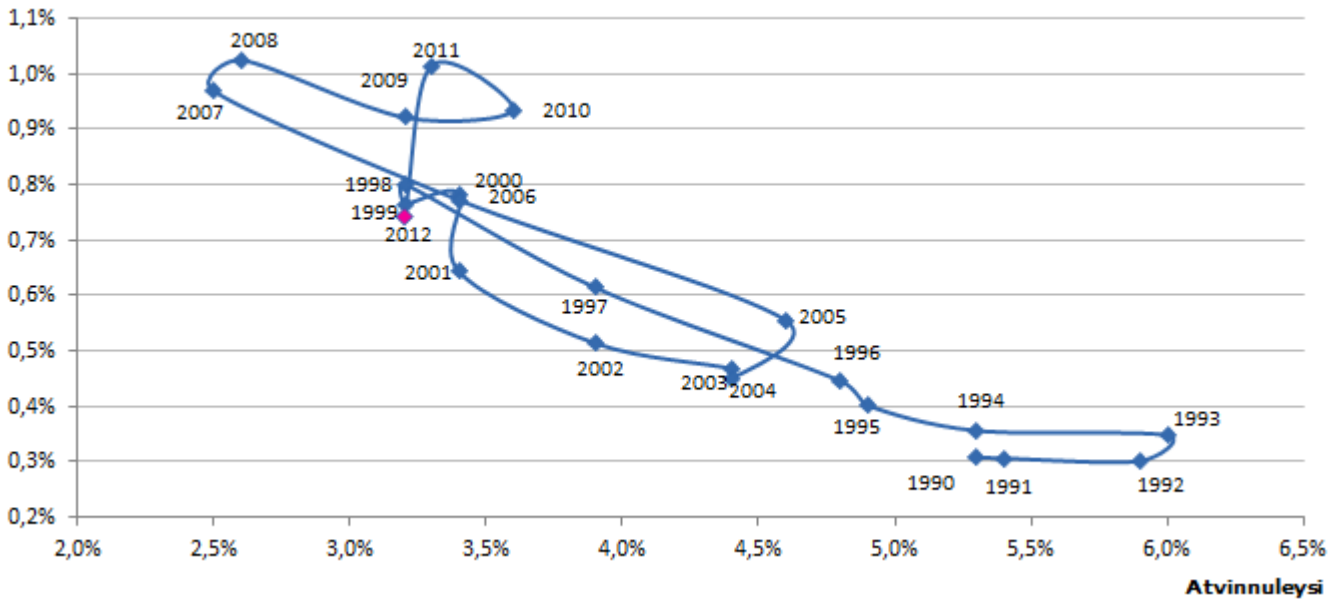
Heimild: OECD, The World Bank, Statistic Finland, Statistic Sweden

Beveridge kúrfa Noregs hefur verið einkar stöðug undanfarna tvo áratugi. Sú hliðrun sem varð á árunum 2008-2011 virðist að öllu gengin til baka og er kúrfan komin í sama far og árið 1999. Noregur státar af einu lægsta atvinnuleysisstigi innan Evrópu, þrátt fyrir að fjöldi lausra starfa sé ekki mikill samanborið við mörg önnur lönd. Gefur það vísbendingu um mikla skilvirkni á norskum vinnumarkaði þ.e. minna misræmi er á milli framboðs og eftirspurnar eftir vinnuafli heldur en t.d. í Finnlandi og Svíþjóð.

² Sjá m.a. Hobijn and Sahin, "Beveridge Curve Shifts across Countries since the Great Recession"

Laus störf, % af vinnuafli

Beveridge kúrfa Noregs

Heimild: OECD, The World Bank, Statistic Norway

Langvarandi hliðrun Beveridge kúrfunnar í Finnlandi bendir til þess að kerfislæg breyting hafi átt sér stað á vinnumarkaði. Störfin sem glötuðust í bankakreppunni voru ekki sama eðlis og þau sem sköpuðust síðar. Ísland og Noregur eiga það sammerkt að hliðrun Beveridge kúrfu þeirra virðist vera tímabundin. Gefur það til kynna að kerfislægar breytingar hafi verið takmarkaðar, ef einhverjar. Sökum þessa eru litlar líkur á öðru en að atvinnuleysi á Íslandi haldi áfram að dragast saman eftir því sem efnahagsumsvifin aukast að nýju og fjöldi lausra starfa eykst.

Markaðspunktur Greiningardeildar Arion banka

Ásdís Kristjánsdóttir	asdis.kristjansdottir@arionbanki.is	444-6968
Brynjar Ólafsson	brynjar.olafsson@arionbanki.is	444-6262
Elvar Ingi Möller	elvar.moller@arionbanki.is	444-6981
Erna Sverrisdóttir	erna.sverrisdottir@arionbanki.is	444-6991
Fannar Jónsson	fannar.jonsson@arionbanki.is	444-6962
Hafsteinn Hauksson	hafsteinn.hauksson@arionbanki.is	444-6993
Stefán Broddi Guðjónsson	stefan.gudjonsson@arionbanki.is	444-6959

Ábyrgðarmaður: Ásdís Kristjánsdóttir

Fyrirvari

Þær skoðanir og spár sem hér koma fram eru byggðar á almennum upplýsingum sem Greiningardeild Arion banka hefur undir höndum þegar Markaðspunktur eru ritaðir. Helstu heimildir eru ársskýrslur, afkomufundir og hluthafafundir auk annarra opinberra upplýsinga sem birst hafa í fjölmiðlum og á öðrum vettvangi. Upplýsingar í umfjöllun eru einungis birtar í upplýsingarskyni og þær ber ekki að skoða sem tilboð á einn eða annan hátt og ekki skal líta á efnið sem ráðgjöf um kaup, sölu eða aðra ráðstöfun fjármálagerninga sem umfjöllunin kann að varða, beint eða óbeint. Skoðanir og spár geta breyst án fyrirvara. Þrátt fyrir að þess sé sérstaklega gætt að upplýsingarnar séu réttar og nákvæmar þegar þær eru settar fram getur Arion banki, eða starfsmenn Arion banka ekki tekið ábyrgð á villum. Vinsamlegast hafið samband við markaðsviðskipti Arion banka eða ráðgjafa áður en gengið er frá viðskiptum sem byggja á þessum Markaðspunktum. Arion banki hf. og starfsmenn félagsins taka ekki ábyrgð á því ef að gengi einstakra bréfa sem félagið mælir með kaupum á kunni að lækka og ófugt. Einnig skal bent á að árangur í fortíð er ekki örugg vísbending eða trygging fyrir árangri í framtíð.

Arion banki, starfsmenn Arion banka, stjórnarmenn eða aðilar tengdir Arion banka kunna að eiga hagsmuna að gæta varðandi einstök félög sem greiningar, verðmatsskýrslur og annað útgáfuæfni Greiningardeildar Arion banka lýtur að hverju sinni. Hagsmunir kunna að vera ýmsir t.d. sem hluthafar eða ráðgjafar í einstaka félögum, umsjónaraðilar útboða, viðskiptavaki útgefenda eða hagsmunir sem lúta að annarri veittri fjárfestingabankaþjónustu.

Athugasemdir, ábendingar og fyrirspurnir tengdar markaðspunktum sendist á netfangið greiningardeild@arionbanki.is